

ANNO DOMINI DCCLXVI

S. CHRODEGANGUS,

METENSIS EPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICA IN S. CHRODEGANGUM.

(Fabric., Bibl. med. et inf. ætat.)

Chrodegangus, aliis *Chrotgangus*, *Grodegangus*, *A Crodogandus*, *Crodogangus* (a), Trithemio cap. 255 de S. E., *Ruggandus*; in epitaphio apud Mabilionium, tom. I, pag. 423 (editionis novæ pag. 377) :

Rotgangus nomen, gloria Christus erat.

Pipini regis ex sorore nepos et episcopus ab anno 743 ad 766 Metensis, de quo præter Sammarthanos, tom. III Galliæ Christianæ, pag. 744, Acta sanctorum ad diem vi Martii, et Acta sanctorum Bened., sec. III, parte II, pag. 204, et Vita Chrodegangi ex Codice sæculi XIII Guelpherbyitano edita a Joanne Georgio Eccardo, tom. I Scriptorum Wurtzemburgensium, pag. 912; Martinus Meurisse, episcopus Madaurensis, in Historia episcoporum Metensium Gallice edita Metis 1654 fol. Scripsit *Regulam* clericis observandam Metensibus, et in multis vestigia legentem *Regulæ S. Benedicti*. Edidit Lucas Dacherius distinctam in capita 86 Parisiis 1654 4° tom. I Spicilegii, pag. 205 (novæ edit. tom. I, pag. 565); sed aliam minus interpolatam constantemque capitibus 34 ex Sirmondi Codice Labbeus, tom. VII Concil., pag. 1444, et ex Labbeo Harduinus, tom. IV, pag. 1181, et novissime Coletus in editione Conciliorum Veneta, tom. IX, post concilium Aquisgranense an. 816, subjuncta etiam interpolata illa canonicorum *Regula*, ex Chrodegango, concilio illo Aquisgranensi atque aliunde consarcinata. Sinceram quoque dedit Carolus le Cointe, tom. V Annalium Ecclesiæ Francorum ad annum Christi 737, pag. 567-587, ex Codice ms. collato cum Dacheriana et Labbeana editione. Plura de hoc Chrodegango Paulus Warnefridus in fragmento de episcopis Metensibus apud Andream du Chesne, tom. I Rer. Franc., pag. 204 seq., ubi *normæ* etiam clero institutæ mentio, sicut et apud Sigebertum cap. 78. Excerpta ex illa *regula* capita quædam ante Dacherium vulgaverat Joannes Morinus in sylloge pœnitentialium libellorum, sub-

(a) Vide Carolum le Cointe, tom. V Annal. Francorum, pag. 74.

ministratioe pœnitentiæ, quod opus post editionem Paris. 1651 recusum est Bruxellis 1635 et Venetiis 1702 fol. Denique Chrodegangi Privilegium pro Gorziensi abbacia, præter conciliorum editores Labbeum, Harduinum et Coletum, ad annum 756 offert laudatus le Cointe, tom. V, pag. 562. De Romano Psalmorum cantu in Metensem primum, deinde in alias Galliæ Ecclesias per Chrodegangum illato, vide Henrici Warthoni auctarium ad Usserium de Sacris vernaculis, pag. 358.

EPITAPHIUM CHRODEGANI

EPISCOPI METENSIS.

(Mabill. analect. nov. ad. p. 377.)

Quisquis ab occasu venis hic, vel quisquis ab ortu,
Præsulis hic cineres scito jacere pii.
Moribus ornatum, virtutum tramite rectum,
Egregium meritis hæc tenet urna virum.
Cui sancti actus, lex meditatio, dogma fidei,
Rotgangus nomen, gloria Christus erat.
Romulida de sede sibi data pallia sancta
Extulit, huncque Patrum extulit ille Pater.
Instituit sanctæ clerum hinc munia vitæ,
Ordine in Ecclesia luxque decusque fuit.
Exemplo et verbis animos ad cœlica regna
Misit, et in tanta floruit arte satis.
Virtutes retinens, vitiorum monstraque vitans,
Satque in eo vigit pontificalis apex.
Solator viduis fuit et tutela misellis,
Sensit et hunc sibimet orphana turba patrem.
Regibus acceptus, populo venerabilis omni,
Vita ejus cunctis norma salutis erat.
Post vitæ cursum senio veniente peractum,
Terram dat terræ, mittit ad astra animam.

VETERUM TESTIMONIA DE S. CHRODEGANGO.

Sigebertus Gemblacensis, de Script. ecclesiasticis, Cap. 78.

Chrodegangus, Metensis episcopus, Pippini regis

ex sorore nepos, nobilitatem generis nobilitans fervore sanctæ religionis, scripsit regulam, quam specialiter Metensis Ecclesiæ clericis observandam de-

dit. » Aliam ergo ab ea quæ excusa est, id est, nostram, quæ Metensis civitatis pluribus in locis apertissima præfert vestigia.

Paulus diaconus, libro de episcopis Metensis Ecclesie, Tomo II Francorum.

« Jam hinc vir egregius et omnibus præconis efferendus Chrodegangus antistes eligitur, ex pago Hasbaniensi oriundus patre Sigrammo, matre Landrada, Francorum ex genere primæ nobilitatis progenitus. Hic in palatio majoris a Caroli ab ipso enutritus, ejusdemque referendarius existit; ac demum Pippini regis temporibus pontificale decus promeruit. Fuit autem omnino clarissimus, omnique nobilitate coruscus, forma decorus, eloquio facundissimus, tam patrio quam etiam Latino sermone imbutus, servorum Dei nutritor, orphanorum viduarumque non solum altor, sed et clementissimus tutor. Cumque esset in omnibus locuples a Pippino rege, omnique Francorum cœtu singulariter electus Romam directus est; Stephanumque venerabiliter papam, ut cunctorum vota anhelabant, ad Gallias evocavit. Hic clerum adunavit, et ad instar cœnobii intra claustrorum septa conversari fecit, normamque eis instituit, qualiter in ecclesia militare deberent: quibus annonas vitæque subsidia sufficienter largitus est, ut perituris vacare negotiis non indigentes, divinis solummodo officiis excubarent. Ipsumque cle-

« Ita Marcellus, qui et tudes dicitur ad discrimen

A rum abundanter lege divina, Romanaque imbutum cantilena, morem atque ordinem Romanæ Ecclesie servare præcepit, quod usque ad id tempus in Metensi Ecclesia factum minime fuit. » Tum, pluribus aliis prætermissis quæ ad fundatas ab eo Ecclesias spectant: « Rexit Ecclesiam Metensem annis viginti tribus, mensibus quinque, diebus quinque. Obiit pridie Nonas Martias in diebus Pippini regis; requiescit in Gorzia monasterio, quod ipse a fundamentis extruxit. »

Anastasius S. R. E. Bibliothecarius, in vita Stephani PP. III.

« Dum valide a Longobardorum rege civitates et provincia ista Romanorum opprimerentur, subito conjunxit missus Pippini, regis Francorum nomine, Chrodegangus abbas, per quem misit in responsis omnem voluntatem ac petitionem prædicti sanctissimi papæ se adimplere. » Et paulo post:

« Extemplo et missi jam fati Pippini regis Francorum conjunxerunt, id est, Chrodegangus episcopus, et Antcharius dux, quatenus prædictum sanctissimum papam, juxta quod petendo miserat, ad suum in Franciam regem deducerent. »

Et sub finem: « Et dum in Francia esset positus, Chrodegango sanctissimo viro episcopo pallium tribuit, et archiepiscopum ordinavit. »

Caroli magni ejus nepotis.

LUCÆ DACHERII MONITUM

IN SUAM SUBSEQUENTEM REGULAM S. CHRODEGANCI.

(Dacherii Spicileg. tom. I.)

Tanti fecere hanc Chrodegangi sive Codegrandi regulam Patres concilii Aquisgranensis anno partus salutiferi 816 celebrati, ut quidquid ad clericorum mores canonice efformandos conduceret, ad sua (suppresso licet nomine) decreta transtulerint, quod equidem innuere in annotationibus haud a me est prætermissum.

Adeo ipsi Codegrando alte menti ac memoriæ insita fuerat regula sancti Benedicti *arctissima*, hoc est evangelicæ, *Vitæ magistri* (verbis loquor Magni Gregorii [Lib. IV Reg., cap. 9]) *summæ Veritatis discipuli*, ut verba illius, sententias, periodos, quin etiam capitula identidem, canonici condendo leges sua effecerit, tacito duntaxat monachi (clericis genio indulgentioribus ne moram afferret), canonici nomen supposit. Nec sane mirum, quippe quæ olim divino Numine inspirata (sed hominum vecordia susque deque postmodum habita) auctoris tempestate impensius colebatur, longe lateque propagabatur. Quo venerabilis episcopus innuere videtur sic *justorum omnium spiritu plenum Benedictum* (*Idem, Dialog. lib. II, cap. 8*), uti norma ipsius ceu *parvus ille fons qui crevit in fluvium* (*Esther x, 6*), universam post occidentalem Ecclesiam varie aspersit irrigarique (*Baron., an. 529*). Unde et divinæ theoriæ, et muniis ecclesiasticis, et sæcularibus negotiis adiecti, *aquam sapientiæ salutaris* (*Eccli. xv, 3*), *salientem in vitam æternam* (*Joan. iv, 14*), affatim queant haurire. Lectori erudito notiora profero: sonant isthæc concilia, sonant Patres, sonant historici prope innumeri.

C Exinde vero, quod ita in promptu sanctam regulam habuerit Codegrandus, conjici datur vel eam sæpissime trivisse, tenuisseque memoriæ, vel etiam sodalitis Benedictino (cujus sententiæ calculum alium quidam addunt Scriptores) nomen dedisse. Argumentum hoc etsi ignarus regulæ forte non moveat, apud nos tamen eadem imbutos magni ponderis est. Gallus vel Hispanus linguæ suæ idiotismam facile sentit, quem exteris non adverit, non penetrat; ita nos sancti Benedicti stylus ac verba fallere non possunt. Ut ut sit, eximiis eum laudibus compendio attollentem, deque regula canonicorum verba facientem, optimæ notæ auctorem ac supparem, Paulum Warnefridum, audiamus:

Jam hinc, vir Egregius (inquit ille) et omnibus præconis efferendus Chrodegangus antistes eligitur, ex pago Hasbaniensi oriundus, patre Sigrammo, matre Landrada Francorum ex genere primæ nobilitatis progenitus. Hic in palatio Majoris Caroli ab ipso enutritus, ejusdemque referendarius existit, ac demum Pippini regis temporibus pontificale decus promeruit. Fuit autem omnino clarissimus, omnique nobilitate coruscus; forma decorus, eloquio facundissimus, tam patrio quam etiam Latino sermone imbutus. Servorum Dei nutritor, orphanorum viduarumque non solum altor, sed et clementissimus tutor. Cumque esset in omnibus locuples, a Pippino rege omnique Francorum cœtu singulariter electus, Romam directus est, Stephanumque venerabilem papam, ut cunctorum vota anhelabant, ad Gallias evocavit. Hic clerum adunavit, et ad instar cœnobii intra claustrorum septa conversari fecit,